

עודכן ב- 08/07/2011 23:16

לא שומע? קח מדליה

תחקיר "הארץ": 63 שנה פועל בישראל ארגון הוטרנים נכי המלחמה בנאצים. מדי חודש משלמים החברים ההולכים ומתמעטים את מס החבר. מהכסף הזה מקצה הארגון 1.1 מיליון שקלים בשנה למשכורות של חמישה עובדים. 4,000 שקלים בלבד מוציא הארגון, המבטיח לדאוג לרווחת חבריו, על מכשירי שמיעה

מאת שרון שפורר

יום שני, 10:00 בבוקר, ובסניף תל אביב של ארגון החיילים והפרטיזנים נכי המלחמה בנאצים, ברחוב הארבעה ההומה, שוררת אווירת רפאים. בין אולמות הענק הריקים למשרדי ההנהלה של הארגון, שאף צלצול טלפון לא עולה מהם, מסתובב הנהג ואחראי התחזוקה קונסטנטין קרנו. קרנו משמש בתפקיד כבר כמה שנים - גם בזמן שלארגון לא היו כלל כלי רכב - ובין שאר עיסוקיו תלה שלל תמונות של הוטרנים הנכים על קירותיו של אחד האולמות הריקים. תמורת כלל עיסוקיו הוא מקבל שכר שנתי שעלותו יותר מרבע מיליון שקלים (276 אלף שקל ב-2010), והוא לא היחיד.

ארגון הוטרנים הנכים כמעט אינו מוכר לציבור הרחב. אף שהוא ארגון ותיק, שהוקם ב-1948, הפך בהמשך לעמותה וקיבל תנופה עם גלי העלייה מברית המועצות לשעבר, הוא נותר בצלו של ארגון הוטרנים הכללי ורוב הציבור לא מודע לקיומו. אבל אצל הוטרנים הנכים, הצעיר בהם בן 77, הוא תופס מקום של כבוד. חברי הארגון, אותם נכי מלחמת העולם השנייה או אלמנותיהם, אינם נהנים מתנאים כלכליים דומים לאלו של אחראי התחזוקה. רובם חיים מקצבאות קטנות, ולמרות זאת הם מקפידים לשלם דמי חבר לארגון: מאות שקלים בשנה לחבר - ובסך הכל יותר מ-2.5 מיליון שקלים בשנה.

לא סתם מוכנים הפרטיזנים והחיילים לשעבר להקצות חלק מקצבאותיהם כדי לקיים את הארגון הזה, שאינו נהנה מתמיכת המדינה. בעזרת כספים - 216-576 שקל לאדם בשנה, על פי דרגת הנכות, בתוספת 23 שקלים בחודש - אמור הארגון לפעול להנצחה של אחת התקופות המשמעותיות בחייהם ולדאוג להם לעת זיקנה. "יש לארגון שני תפקידים מרכזיים", אומר המנכ"ל יחיעם קפלינסקי, "הנצחה וטיפול בחברים. בכל בעיה שיש לחבר אנחנו מטפלים".

אבל תחקיר "הארץ" מגלה כי בפועל משמשים רוב כספי החברים להנצחת המנגנון הביורוקרטי של הארגון - המונה שבעה עובדים אך עלותו גבוהה מאוד. המספרים שבדו"חות הכספיים של הארגון מספרים את הסיפור כולו: בשנת 2010 הוציא הארגון כ-2 מיליון שקלים מתוך כ-2.6 המיליונים ששילמו חבריו רק על תפעול המנגנון. 1.1 מיליון מזה היו שכר והוצאות נלוות לעובדיו, עוד 133 אלף שקל הוקצו לנסיעות בתפקיד ולאחזקת רכב, ו-48 אלף שקלים לנסיעות לחו"ל. מנכ"ל הארגון נהנה מעלות שכר שנתית של 329 אלף שקל - יותר מ-27 אלף שקל בחודש, פי שניים וחצי מהתמיכה הכספית הישירה של העמותה בחבריה כל השנה.

אמנם, תרומתו של ארגון מסוג זה לחבריו היא מורלית במידה רבה ולא דווקא כספית. קשה להחמיץ את תחושת הגאווה שמשדרים הוטרנים הנכים בכל שנה ביום הניצחון על גרמניה הנאצית, כשהם צועדים-נתמכים עם כובעי המצחיה או הכומתות, החליפות ושלל המדליות על הדש. מלבד היום החגיגי הזה מקבץ הארגון מדי שנה קבוצות חברים לטקסים נוספים, שבהם מוענקת להם עוד מדליה או לחיצת יד מפוליטיקאי בכיר, גם היא שוות משקל לעיטור של כבוד.

אבל בהתחשב במספר החברים, בגילם ובצרכיהם המיוחדים, הסכומים המוקצים להם ישירות נראים נמוכים במיוחד - בעיקר יחסית להיקף המשכורות של אנשי המנגנון הביורוקרטי. אם בראשית שנות ה-2000 מנה הארגון 9,980 חברים, בסוף 2009 היה מספרם 6,250 ובספטמבר 2010 כבר ירד המספר ל-5,700. הירידה הזאת, מיותר להסביר, לא נובעת מעזיבה המונית של הארגון. ולמרות זאת, ב-2010 כולה הוציא הארגון על ביקורי חולים והלוויות 8,200 שקלים. על מכשירי שמיעה, שהמנכ"ל הגדיר כעיקר ההוצאות הרפואיות, הוא הוציא 4,000 שקלים לכלל החברים - סכום הנמוך ממחירו של מכשיר אחד, ונמוך גם מזה שהקציב הארגון לרכישת עותקים של ספר שנכתב על נשיאו רומן יגל.

הספר, "לוחם שלושת הצבאות", מתאר את חייו של יגל כלוחם בצבא הפולני, בצבא האדום ובמג"ב (תת ניצב בדימוס). יגל גם נפצע שלוש פעמים ועוטר באות המופת. אולי משום כך הוא דרש לשנות את התואר יו"ר לנשיא וגם הרשה לעצמו לקרוא את החברים לדגל. "כעת, כשכל המחירים עולים ומספר חברי ארגוננו הולך וקטן, המצב של תקציבנו, הלוא הוא גם תקציבכם, החמיר", כתב יגל לחברים באיגרת ששלח להם לקראת השנה האזרחית החדשה. "לכן נאלצנו להעלות את דמי החבר ב-20%. אנו זקוקים כעת לכם, החברים, שתעזרו לנו על מנת שנוכל להמשיך את פעילותנו שכולה רק למענכם ולמען תוכלו להמשיך את חייכם בשלווה מתוך ידיעה שמאחוריכם עומד ארגון חזק שאפשר לסמוך עליו".

השקעה של 40 שקל

איזק לוב, תושב אשדוד בן 95, כבר לא כל כך סומך. לוב, שנפצע בקרבות על לנינגרד ונקבעו לו 40% אחוזי נכות, הצטרף לארגון מיד לאחר שעלה לישראל, ב-1979. מאז, בכל שנה, הוא שילם דמי חבר, ובסך הכל שילם אלפי שקלים עם השנים. אלא שלוב מקבל מהלשכה לשיקום נכים באוצר קצבה קטנה של 4,700 שקל ומשלם את רובה, 3,000 שקל, לבעל הבית שלו. לכן החליט לפני שנה להפסיק את התשלומים השנתיים לארגון ולהמשיך לשלם רק את התשלום החודשי.

כמה חודשים אחר כך פנה בנו מייקל לארגון וביקש שיסייעו להסיע את אביו לבית החולים בבאר שבע. האב נפל ונזקק לניתוח. במזכירות הארגון בתל אביב ענו לו כי הארגון לא מבצע פעילויות מסוג זה. אבל הבן לא התייאש. לפני כמה שבועות, הוא מספר, פנה לסניף הארגון באשדוד וביקש מכשיר שמיעה. הפעם השיבו לו כי אביו חייב כסף.

ודווקא הסניף של אשדוד, שהוא אחד הגדולים בארגון, 477 חברים, מצטייר כפעיל על פי התיאורים. את הפעילות הזאת מנהל בהתנדבות אפרים פפרני, בן 86, שנפצע גם הוא כשלחם בחיילי הוורמאכט, אך מפגין נמרצות מעוררת השתאות. פפרני עלה לישראל בשנת 1991. שנתיים אחר כך כבר החל בפעילות בארגון באשדוד והפך ליו"ר הסניף. רק לאחרונה הקים שם בעזרת העירייה והארגון מוזיאון המוקדש לבני העיר שלחמו בחיילי גרמניה הנאצית, והוא מתגאה כי זה המוזיאון הראשון המתמקד בגבורה יותר מאשר בשואה.

פפרני ועובדת סוציאלית בשם ריבה וולמן, העובדת בסניף בשכר נמוך, מספרים שהארגון עוזר לחבריו ברכישת מכשירי שמיעה ובטיפול שניניים. אבל כשמפנים את תשומת לבם לכך שב-2010 הוא הקציב לסבסוד מכשירי השמיעה רק 4,000 שקלים, הם נזכרים שבעצם רבים מקבלים בכלל סיוע ממקום אחר - מהלשכה לשיקום נכים באוצר.

החודש יצא מועדון הסניף לחופשת קיץ. אבל פפרני וולמן מספרים כי הם ממשיכים לבוא בקביעות בשעות הפעילות הרגילות, פעמיים בשבוע, מסייעים במילוי טפסים ומיעצים לנכים החברים, כדי שאלו יוכלו לנצל את מלוא זכויותיהם. את כלל הפעילות בסניף הם מממנים בעזרת הקצאה שנתית של 40 שקלים לחבר, שהם מקבלים מהארגון. הסכום הזה - שאינו מופנה לשכר דירה שכן הסניף האשדודי פועל במבנה של מפעל הפיס ואינו משלם דמי שכירות - הוא כנראה מחירה האמיתי של פעילות הארגון בקרב הקשישים.

ומה עוד מממן הארגון למען הנכים עצמם? התשובה העיקרית היא ביטאון דו-שנתי בשם

"קול נכי המלחמה", שבכל שנה מקצה הארגון יותר מרבע מיליון שקלים להוצאתו לאור. קפלינסקי - שבמשך 15 שנה שימש מנהל החשבונות של הארגון עד שב-2007 מונה למנכ"ל - אומר שהביטאון פופולרי ושניסיון להפסיק את הוצאתו לאור עורר בעבר מחאה. אלא שעשרות שנים מופקד הפרויקט הזה - וכמותו הדפסת ספרים ואלבומים - בידי בית דפוס קטן הקרוי דפוס שלמה לוי, ללא כל מכרז. לוי אמנם אומר כי העבודה מורכבת וממושכת וכוללת עריכה, גרפיקה ותרגום. אך בדיקה שערכנו העלתה כי גם כך אפשר להוציא את הביטאון, המודפס בכ-6,000 עותקים, במחיר הנמוך בעשרות אלפי שקלים.

מתנה של 400 אלף שקל

ויש גם תשובות אחרות, רובן נמצאות בדו"ח ביקורת שהוכן בהזמנת רשם העמותות בעקבות תלונות על התנהלות הארגון. את הביקורת הראשונה שלו הזמין רשם העמותות בשנת 2002, אך היא לא העלתה דבר. חמש שנים אחר כך, ב-2007, שוב הוזמנה ביקורת - והפעם היו הממצאים קשים ואילצו את הארגון לאמץ תוכנית הבראה.

כמה מהממצאים של דו"ח הביקורת מ-2007 - שהוכן על ידי משרד רואי החשבון קדמי אלחנתי - התמקדו בבכיר, שמת מאז. אחד הממצאים הללו גילה כי בזמן שהחברים הפרישו את דמי החבר שלהם מהקצבאות החודשיות, קיבל הבכיר מדי חודש בחודשו 17,500 שקל על נסיעות במוניות. העובד הבכיר, על פי הדו"ח, פרש מתפקידו אחרי שנות כהונה רבות עם חבילת פיצויים מרשימה של 1.2 מיליון שקלים, שעליה לא דיווח הארגון כלל. 400 אלף שקלים מזה היו תשלומי יתר שקיבל בטעות. למרות זאת, בעצת יועצו המשפטי, לא דרש הארגון מיורשי הבכיר להחזיר לו את כספו.

לא רק העובד הבכיר נהנה ממתנה נדיבה. הארגון מנהל שתי קרנות - האחת לעזרה הדדית, השנייה קרן הלוואות כללית. שתיהן מיועדות לחברים; אחת מהן, הקרן הכללית, הלוותה רק לעובדים. ב-2005, למשל, הסתכמו חובות העובדים לקרן הכללית ב-130 אלף שקל. עורכי הדו"ח מצאו כי אחד מעובדי הארגון קיבל מהקרן הלוואה של 97 אלף שקל באישור העובד הבכיר, ללא כל מסמכים. ההלוואה לא הוחזרה עד היום, והעמותה לא תבעה גם החזר זה.

ממצא מסוג אחר של דו"ח הביקורת היה בתחום ביטוחי החיים. במשך שנים שילמו החברים לארגון פרמיות מוזרות של שני שקלים בחודש, לביטוח קולקטיבי בחברת הביטוח מגדל. עם מותו של חבר העבירה מגדל את כספי הביטוח לארגון, וזה היה אמור להעביר אותם ליורשיו. אבל רבים מאלה לא דרשו את הכסף, והארגון מצדו לא פעל במרצות יתרה לאיתור היורשים. כך נצברו בו עד למועד הדו"ח 595 אלף שקל (ונכון לסוף 2010 כבר 662 אלף).

בעקבות דו"ח הביקורת התחייב הארגון לנסות ולאתר את כל יורשי החברים. הוא דיווח לרשם העמותות כי "יצר קשר עם משרד חקירות" ו"הכין טפסים, מכתבים ומעטפות לצורך פנייה ליורשים, כדי שיחליטו אם ברצונם לקבל את הסכומים או לתרום אותם כתמיכה בארגון". הוא כתב כי הוא גם מתכנן פנייה אליהם מעל דפי העיתונות. את תגובתו לפרק הרלוונטי בדו"ח חתם הארגון במשפט "אנחנו מאמינים שעד סוף שנת 2011 ייפטר הנושא לחלוטין" (הטעות המקאברית במקור). בינתיים, בכל אופן, הנושא לא נפתר.

* * *

תגובת ארגון החיילים והפרטיזנים נכי המלחמה בנאצים: "הארגון לא היה אמור מעולם לגייס כסף לחלוקה ישירה לנכים או לנזקקים, אלא לעזור להם במיציא זכויותיהם ובקבלת תמיכה מהמוסדות המתאימים - וזה מה שעשה תמיד. יתרה מזאת, עמדתו היא כי תפקידו אינו סיפוק צורכי קיום בסיסיים של קשישים. סיפוק צרכים אלה הוא זכות של כל אדם באשר הוא אדם, ולא רק של נכי מלחמת העולם השנייה או של ניצולי שואה.

"הארגון עוסק באין ספור פעילויות הדורשות משאבים וזמן של פעיליו ומנהליו, אם זה קידום הצעות חוק, קשר עם ארגונים אחרים, אתר אינטרנט, חוברות או בקשות להנצחה. רוב

הוצאותיו הן על משכורות, נסיעות, שכירות וכדומה, כי זו מהותו. לגבי קונסטנטין קרנו, עלות שכרו אינה מופרזת בהתחשב בתפקידיו ובתרומתו".

investigations@haaretz.co.il

כל הזכויות שמורות, "הארץ" ©

סגור חלון